

Sakrament pomirenja

Znana je činjenica kako je sakrament pomirenja ili ispovijedi gotovo iščeznuo iz prakse u Crkvi na Zapadu. Ispovjedaonice – mjesta gdje se čovjek čisti od grijeha i izlazio iz njih preporođen, obučen u novu haljinu – postale su mjesta gdje se danas odlaze pribror za čišćenje crkava; metle, krpe i deterdženti. Stanje ne može biti paradoksalnije. Zašto je tomu tako već više od šezdeset godina? Uzroka je više, a temeljni je razlog gubitak Boga, gubitak Isusa Krista, gubitak značenja Crkve i zajedništva te gubitak svijesti grijeha.

Moramo li doista govoriti o pokori i ispovijedi prije nego što navijestimo radosnu poruku? Ipak je obred pokore dio uvodnog obreda svakog kršćanskog slavlja – mise i ostalih sakramenata. Isus opisuje unutarnju vezu između obraćenja i slavlja na nenadmašan način u prisposobi o rasipnom sinu. Zaklano ugojeno tele i radosni susret u očevoj kući u potpunosti su u skladu s logikom povratka i obraćenja odbjeglog sina. Ta svečana gozba počinje izjavom: "Poći ću k ocu" (Lk 15,18). Svaka euharistija, dok god živimo na ovoj zemlji, uvijek je slavlje onih koji se vraćaju doma. Samo u Nebu moći ćemo slaviti za stolom blaženih (povratnika).

Kad sagledamo cijelo dvadeseto stoljeće, stoljeće je to krvoprolića, gubitka humanuma jer je Bog iščeznuo iz svijesti ljudi. Bog se ne spominje ni u ustavnim ni u zakonodavnim aktima. Kako je moguće da je Prvi svjetski rat odnio u 'kršćanskoj' Europi petnaestak milijuna ljudi, da je isto toliko progutao i ruski Oktobar, a poglavito Drugi svjetski rat koji je 'koštao' više od šezdeset milijuna žrtava, a komunističke revolucije više od stotine milijuna?

Gdje je bio Bog tu, gdje je kršćanski Zapad? Nestao je nakon reformacije u 16. stoljeću, koja je dokinula sakramente te utrla put deizmu, ateizmu koji je kulminirao u Francuskoj ateističkoj revoluciji te u potonjem sekularizmu i liberalizmu, u kome nije bilo mjesta za Boga. Sam Luther se cijeloga života mučio s problemom, kako steći milosrdnoga Boga, kako iskusiti milosrđe, a dokinuo je gotovo sve sakramente, pa i ispovijed. A kad nestane Bog, nestaje i čovjek! Stoga imamo gubitak ispovijedi na Zapadu koja je pala na голу ništicu. Vidimo to i osjetimo mi u Međugorju. Danas imamo iskustvo svijeta koji nema ni rječnik za pojam grijeha ni autoritet za njegovo odrješenje. Terapeuti ili gurui zauzeli su mjesta svećenika.

Gubitak Boga

Razlog za postojeći fenomen nije toliko nedostatak svijesti o grijehu koliko nedostatak svijesti o Bogu. U svojoj srži, kriza ispovijedi je kriza Boga!

Gdje nema Boga, nema ni grijeha! Grijeh nije ni patološki poremećaj u ponašanju ni puki nedostatak. Grijeh je teološko pitanje koje se tiče odnosa ljubavi između Boga i čovjeka. Može se shvatiti samo kao jednostrano odricanje od odnosa čovječanstva s Bogom: kao tragičan, samonametnuti ponor koji je čovječanstvo stvorilo između sebe i Boga.

Premisa za razumijevanje grijeha i krivnje jest osoba Boga koji ljubi. Gdje nema Boga koji ljubi, tj. osobnog Boga, grijeh je nepojmljiv, a kajanje nemoguće, bespredmetno!

Kada netko u ispovijedi prizna: "Bio sam nemoć... Krao sam... Prebrzo sam vozio... Izbjegavao sam porez... Bio sam neumjeren u jelu i piću, nevjerao u braku...", on formalno govori o manama ili propustima u pravnom ili moralnom smislu. Ali krivnja postaje grijeh tek kada pokajnik i grješnik stupi pred Boga i izgovori Bogu: "Cijelo te moje srce ljubi, o Bože, i ovo je moja najveća žalost što sam se ogriješio o tebe, najveće Dobro..."

U ranijim vremenima, kada je česta ispovijed još uvijek bila pravilo, mnogi kršćani, ne shvaćajući to, u sakramentu pokore ispovijedali su mane, a ne grijeha, promašaje. A to upravo na grčkom izvorno i znači grijeh: Promašaj cilja. Čovjek promašuje svoj smisao i cilj.

Gubitak Krista

Gubitak svijesti o Bogu pokreće razvoj čiji se slijed nastavlja prema zakonima logike: Tko nema svijesti grijeha, ne zna više ni tko je Isus Krist. Pavao naglašeno proglašava Krista 'raspetim' (1 Kor 1,23), koji je zbog grijeha došao "da uništi, razori djela đavolska" (1 Iv 3,8). Kristovo utjelovljenje i poslanje u naš svijet ne odvija se trijumfalno, nego 'katastrofalno' (u smislu grčkoga "katastrophae" = prekretnica, tragični rasplet) kroz patnju i smrt.

Pradavno pitanje na početku ljudske povijesti, "Adame, gdje si?", dobiva konačno odgovor u povijesti čovječanstva, kad Pilat izvodi i pokazuje poniženog i osramoćenog Isusa te uzvikuje: "Ecce homo! – Evo, ovo je Adam!" Isus nije došao među ljude kao plemenita osoba, čudotvorac, društveni revolucionar ili filozof života (sve je to on i bio!), nego da pati i umre za grijeha čovječanstva. Tako anđeo u snu otkriva zbuđenomu Josipu Isusovu misiju: "Ona (Marija) će roditi sina, a ti ćeš mu dati ime Isus, jer će on spasiti narod svoj od grijeha njegovih" (Mt 1,21).

A Isus za sebe kaže: „Ier Sin Čovječji nije došao da mu se služi, nego da služi i da život svoj dade kao otkupninu za mnoge“ (Mk 10,45). Apostol Ivan ponovno potvrđuje tu istinu: "Krist je žrtva

pomirnica za grijeha naše, i ne samo za grijeha naše, nego i za grijeha svega svijeta" (1 Iv 2,2).

S Kristom je došla na svijet riječ koja se nikada prije nije čula, koju nitko kao On nije izgovorio, a za kojom se čeznulo kroz sva tisućljeća, naime riječ: "Oprošteni su ti grijesi". Ta riječ nikada nije izgovorena u cijelom Starom zavjetu. Obredi žrtve i pročišćenja, liturgija Dana pomirenja (Yom Kippur), sva židovska pobožnost, bili su silni vapaj neotkupljena čovječanstva Nebu, molba za riječ spasenja i otkupljenja. U Kristu se odjednom našla među ljudima. „Jedino Bog može opraštati grijeha“ - svi su to znali, a reakcija Židova je razumljiva: "On huli na Boga!" (Mt 9,3) ili: "Tko je taj čovjek da čak i grijeha oprašta?" (Lk 7,49).

Mnogima danas riječi "Oprošteni su ti grijesi" vise u zraku, lišene značenja. Više se ne mogu povezati s Kristom kao Sinom Božjim ili čak kao Otkupiteljem; u najboljem slučaju, prihvaćaju ga kao liječnika i terapeuta, kao gurua ili šamana, kao briljantnog preteču jednoga S. Freuda. Za mnoge je grijeh izgubio svoju dubinsku dimenziju.

Gubitak Crkve

Oni koji ne poznaju Boga, grijeh i Krista, ne mogu znati ni što je Crkva. Pavao u Drugoj Korinćanima (2 Kor 5,19-20) opisuje poslanje Crkve: „A sve je od Boga koji nas sa sobom pomiri po Kristu i povjeri nam službu pomirenja. Jer Bog je u Kristu svijet sa sobom pomirio ne ubrajajući im opačina njihovih i polazući u nas riječ pomirenja. Kristovi smo dakle poslanici; Bog vas po nama nagovara. Umjesto Krista zaklinjemo: dajte, pomirite se s Bogom! Njega koji ne okusi grijeha Bog učini za nas grijehom da mi budemo pravednost Božja u njemu!“

Crkva je stoga u potpunosti nastavak djela i poslanja Isusa Krista koji nije došao zvati pravednike nego grješnike (usp. Mt 9,13). Sveti župnik Arški (+1859.), u čijem je svećeničkom životu ispovjedaonica bila najvažniji komad namještaja, još je jednom posebno jasno utjelovio u svojoj osobi to temeljno poslanje Crkve.

Crkva se u potpunosti nalazi u poslanju Isusa koji nije došao zvati pravednike nego grješnike (usp. Mt 9,13). U tom surječju postavlja se pitanje koji je sakrament važniji za nas kao ljudska bića: Ispovijed ili euharistija. Ćiril Jeruzalemski (+386.) nudi odgovor: "Sadašnji život je vrijeme za ispovijed. Ispovijedi zlo koje si učinio riječju i djelom, danju i noću! Ispovijedi se u pravo vrijeme! Očisti posudu srca svoga da primi bogatiju milost." Ovaj poznati teolog rane Crkve želi izraziti da je ovdje na zemlji mjesto pročišćenja i pomirenja, dok se na nebu slavi svadbeno gozba (sjednjenje s Bogom).

Ivan Pavao II. preuzima tu ideju u svom pismu svećenicima za Veliki četvrtak 2001., kada piše: „Sakrament pomirenja stoji u logici zajedništva – *communio*, koja karakterizira bit Crkve.“

U djetinjstvu su nas učili da je sveta misa ponovno prikazivanje Kristove žrtve na križu. Ne bi li se isto trebalo reći i za sakrament pomirenja? Postoji li - osim krštenja - sakrament koji osobu dovodi u autentičniji kontakt s Kristovim križem i njegovim najdubljim značenjem (otkupljenjem) od sakramenta pokore? Ivan XXIII. ispovijedao se dva puta tjedno - ne zato što je bio skrupulozan, nego zato što je poznao izravan susret s otajstvom otkupljenja (križem).

Sakrament ispovijedi

U svojoj postsinodalnoj pobudnici iz 1984., *Reconciliatio et Paenitentia*, papa Ivan Pavao II. pokušao je preoblikovati razmišljanje Crkve o ispovijedi i primanju sakramenta pokore: ono što se ponekad činilo izvorno katoličkom praksom, predložio je Ivan Pavao II., treba zapravo shvatiti u smislu osobne drame svakoga ljudskog života, a to je drama slobode. Ozbiljno poimanje slobode znači istodobno i ozbiljno shvaćanje zloporabe slobode, a to je grijeh. Ozbiljno shvaćanje grijeha zahtijeva od nas da imenujemo rane u svojim životima kao prvi korak prema njihovu iscjeljenju. Stoga je Ivan Pavao učio da sama činjenica da netko kleči kako bi imenovao rane koje nosi, doprinosi ljudskom dostojanstvu muškarca ili žene. Ispovijed grijeha, daleko od toga da je ponižavajuća ili dehumanizirajuća, oslobađajuća je i oplemenjujuća.

Redovita ispovijed grijeha također je, sugerirao je Papa, bitan dio suobličavanja Kristu, jer je Kristov križ izvor iz kojega proizlazi svako pomirenje između Boga i čovječanstva. Doista, sama geometrija Križa izražava dvije protežnice pomirenja koje svaka osjetljiva duša traži: okomita greda simbolizira našu potrebu za pomirenjem s Bogom, dok vodoravna, poprečna greda predstavlja imperativ pomirenja s našim bližnjima. Kao pojedinci žudimo za oprostom od Boga za krivnju koju nosimo na svom životnom putu; ljudska obitelj žudi za pomirenjem u sebi. Obje težnje utjelovljene su u Križu. On im je sjecište.

Nekada nam se govorilo da je za valjanu ispovijed najvažnija stvar kajanje. Zato smo kao djeca marljivo "budili" kajanje prije svake ispovijedi. Danas bih oprostjenje grijeha smatrao najvažnijim dijelom ispovijedi. Uostalom, to je cilj sakramenta pokore. Pomnijim pregledom, ovi aspekti svete ispovijedi su dar od Boga, a ne ljudsko postignuće - čista milost. To znači:

Ispitivanje vlastite savjesti i prepoznavanje vlastitih grijeha nisu ljudska djela, nego djelo Duha Svetoga. U Psalmu 139 molimo: "Ispitaj me, Bože, i poznaj srce moje; iskušaj me i poznaj misli moje." Kajanje se također ne može proizvesti; ono je jedan vidik ljubavi. Ovu ljubav Duh Sveti ulijeva u naša srca (usp. Rim 5,5)! Kajanje se ne može zapovijedati - ali se može i treba tražiti!

U konačnici, oprostjenje grijeha je jedino i isključivo Božje djelo. Što dakle osoba može učiniti? Najvažniji doprinos koji osoba - i samo osoba! - može dati ispovijedi jest otkriti se, baš kao što se pacijent svlači pred liječnikom kako bi liječnik mogao postaviti dijagnozu i izliječiti bolest. Uvijek izgovaramo: **Ispovijedam se Bogu svemogućemu!** Stojimo pred Bogom u ispovijedaonici! I skidamo svoje prnje i grijeha, nekada ih kušamo uljepšati kako bismo ispalili fini i korektni.

Adam i igra skrivača

Kad je prvo ljudsko biće sagriješilo, Bog ga je pozvao: "Adame, gdje si?" (Post 3,9). Adam se sakrio od Boga. Tim činom započela je kobna igra skrivača koju je čovječanstvo stoljećima usavršavalo u pravu umjetnost potiskivanja i trivijalizacije. Moderna psihologija (uključujući psiho-terapiju!) kuša pružiti alate za to.

Ta pradavna igra skrivača postaje sve skuplja - i u ekonomskom smislu: Suočava se s golemim kliničkim troškovima koje je gotovo nemoguće snositi. To je zato što većina duševnih bolesti, koje često zahtijevaju duge boravke u bolnici i terapijske intervencije, imaju svoje korijene u neriješenim problemima krivnje i grijeha.

Igra skrivača ne skriva niti uništava grijeh, nego stanje samo pogoršava - korijenski uzrok grijeha: oholost. Kako lako dolaze riječi na usne modernih bezbožnih ljudi: „Mogu to pomiriti sa svojom savješću; sam ću to riješiti, sam ću to dovesti u red!“ Za kršćane, stoga, pitanje u vezi s ispovijedi i oprostom nije: "Hoće li mi Bog oprostiti?", nego: "Hoću li i mogu li prevladati svoje samozadovoljstvo i oholost kako bih se pokajao i očitovao u svojoj razgoljenosti?" Upravo je to pitanje koje je postavio rasipni sin kada je odlučio vratiti se kući.

Oni koji umanjuju ili prikrivaju svoju krivnju ili grijeh, pogrešno razumiju prirodu grijeha za što nema rješenja osim oprosta. Primjer iz prakse: Čovjek se oženio starijom, izuzetno bogatom udovicom koja je bila ovisna o alkoholu i tabletama. Čovjekovo "nedjelo" sastojalo se od želje da svojoj ženi nabavi stvari koje je tražila, uključujući i lijek koji sadrži brom, dostupan bez recepta u bilo kojoj ljekarni. Brom ima svojstvo da se u ljudskom tijelu vrlo sporo razgrađuje. Pri određenoj koncentraciji u organizmu uzrokuje opasnu paralizu. Upravo se to dogodilo kada je žena jednog dana sjedila za stolom i stavila komad šparoga u usta. Odjednom su joj mišići za gutanje otkazali i zagrcnula se. Ugušila se običnim šparogama.

Za mene je taj događaj postao prikladna slika za učinak grijeha: krivnja se ne smanjuje, ne razgrađuje, nego se akumulira i sve više uništava čovjeka iznutra dok ne oboli - čak i fizički. I dok ga grijeh ne uguši. Nijedan liječnik, pa ni najvještiji terapeut, ne može osloboditi čovjeka iz kolopleta krivnje - to može učiniti samo Bog. Doživjeti se to može svakodnevno ovdje u međugorskoj ispovijedaonici gdje neki penitenti jedva mogu disati. Zagušeni su. Trebaju prodisati punim plućima da bi se osloboditi nagomilanih problema i krivnje.

Vjekovno pitanje s početka ljudske povijesti, "Adame, gdje si?", dobiva konačno odgovor u povijesti čovječanstva (povijesti spasenja) kada Pilat pokazuje na poniženog i osramoćenog Isusa i uzvikuje: "Ecce homo! - Evo, ovo je Adam!" Duboko u sebi svako ljudsko biće ima poriv ispovijediti se i oprostiti. Papa Ivan Pavao II. (u svom obraćanju svećenicima na Veliki četvrtak 2001.) nazvao je to "dubokom potrebom ljudskog duha".

Pitanje neotkupljenog čovječanstva nije bilo samo od Luthera: "Kako da pronađem milosrdnog Boga?" U spomenutom pismu za Veliki četvrtak 2001., papa Ivan Pavao II. usrdno moli svećenike: "Zamolimo Krista da nam pomogne da ponovno otkrijemo puninu ljepote ovog sakramenta, kako bismo ga mogli ponovno otvoriti Božjem narodu."

Ispovijedaonica – Bog i ja

U intervjuu za lokalne novine 2011. godine, kardinal Francis E. George, OMI, nadbiskup Chicaga, rekao je da, kad prestane s aktivnom službom nadbiskupa, namjerava posvetiti više svoga svećeničkog života i vremena službi ispovijedaonice. „Najvažniji razgovori na planetu odvijaju se u ispovijedaonici“, rekao je kardinal. „To je mjesto gdje imate dušu koja otkriva tko je pred Bogom i vi ste tomu svjedok. Bog je taj koji oprašta, ali vi ste tomu svjedok i pokušavate pomoći. Ako to mogu dobro učiniti samo za nekoliko osoba, moći ću reći Gospodinu... da sam ionak učinio nekoliko stvari kako treba.“ I ti ponajniče moći će pristupiti slavi Gospodnjoj očišćeni, poput Mojsija, Arona i svećenika Starog i Novoga zavjeta.

Na dramatičan način iskusio je snagu ispovijedi i sv. Charles de Foucauld. Nakon burne mladosti našao se u Sjevernoj Africi na vojnoj misiji. Tamo mu se, okružen tihom odanošću muslimanskih vjernika, dogodilo nešto neočekivano. Izronila su pitanja. Probudila se čežnja. I ta ga je čežnja na kraju vratila u Pariz, u crkvu sv. Augustina, i do tihe molitve, koja će postati prekretnica u njegovu životu. Stojeći u stražnjem dijelu crkve Charles je ponavljao: "Bože moj, ako postojiš, daj mi da te upoznam!"

Ponavljao je zaziv-molitvu poput litanija. Sekunde su postale minute. Minute su postale sati. I još uvijek je stajao, lebdeći u tišini, uhvaćen između sumnje i žudnje - sve dok nije ugledao oca Henrija Huvelina, izvrsnoga i duboko duhovnoga svećenika, kako izlazi iz ispovijedaonice. Radoznali mladić prišao mu je i rekao: „Zdravo, oče. Ja sam Charles de Foucauld. Želio bih da mi govorite o Bogu. Želio bih nešto saznati o Bogu.“ „Ispovijedi se“, odgovorio je svećenik. „Ali ja nisam zbog toga došao!“ „Na koljena!“, odgovorio je svećenik... I obavio je ispovijed na koljenima. Srce gori! U ognju je! Trenutak kad je udaren milošću kao nebeskom munjom. I postao novi čovjek. Trenutak milosti, obraćenja te puta do mučeništva i svetosti.

To bi se trebalo dogoditi u srcima i životima vjernika. Na koljenima. Već ove korizme. ■

Priredio: fra Tomislav Pervan